

DRAMA Z GLASBO O LOVU NA ČAROVNICE IN USODI
ŽENSKE V PATRIARHALNEM IN RESTRIKTIVNEM OKOLJU
VAŠKEGA ŽIVLJENJA V SREDNJEM VEKU.

CARYL CHURCHILL

KISLI MAČEK

SREDNJA VZGOJITELJSKA ŠOLA IN GIMNAZIJA LJUBLJANA
SVŠGL

Upizarjajo dijakinje in dijaki 4. letnika
umetniške gimnazije, dramsko-gledališke smeri.

Prevod: **Jure Novak** ▶ Mentorsko vodstvo: **Jure Novak, Barbara Kranjc Avdić** ▶ Glasba: **Adrijana Bundalo, Doria Janša, Tia Okić, Aljaž Pohar, Neža Verdonik** ▶ Avtor glasbenih besedil: **Jure Novak**
▶ Mentor za glasbo: **Matjaž Predanič** ▶ Pevovodja: **Alenka Bobek** ▶ Odrski prostor in scenografija: **Irena Pivka, Jure Novak** ▶ Odrski govor: **Barbara Žefran** ▶ Dramaturško svetovanje: **Andreja Kopač**
▶ Kostumografija: **Urška Recer** ▶ Oblikovanje svetlobe: **Grega Mohorčič** ▶ Tehnično vodstvo: **Marko Levičnik**
▶ Oblikovanje frizur: **Srednja frizerska šola Ljubljana** ▶ Fotografije: **Nada Žgank**
▶ Oblikovanje tiskovin: **Tanja Radež** ▶ Produkcija: **SVŠGL, ravnatelj Alojz Pluško**

Uprizarjajo dijakinje in dijaki 4. letnika umetniške gimnazije, dramsko-gledališke smeri:

Brina Bagari, Adrijana Bundalo, Lara Guzelj, Katja Hodnik, Doria Janša, Tia Okić, Alenka Pleško, Aljaž Pohar, Marko Purič, Urška Rahonc, Nina Resnik, Katarina Špenko, Neža Verdonik

Dvorana »28 a«, Kardeljeva ploščad 28 a, Ljubljana

Premiera: **sreda, 2. marec 2016, ob 19.00**

Ponovitvi: **četrtek, 3. marec ob 13.00, petek, 4. marec 2016, ob 18.00**

OB KISLEM MAČKU ... Jure Novak

Čarovnice še vedno sežigamo: simbolno in praktično. In še vedno se sosedje spreminjajo v vrage, tisto Drugo, neznano, pa v nas zbuja strah, bes in maščevalnost.

Za nemoč gre. Za poskus razuma in čustvovanja, da bi uredila in obvladovala nepredvidljivi in kruti svet, da bi poiskala krivce in v prihodnost vnesla vsaj nekaj gotovosti.

In nič ni novega pod soncem. Iste živali smo, enaka bitja, kot tisti, ki so v srednjem veku, tudi v naših krajih, izvajali pogrome in poboje z izgovorom čarovništva. In iste živali, enaka bitja, kot so obkrožala Caryl Churchill, ko je v sedemdesetih spisala pričujočo feministično dramo.

Še vedno množica, ljudstvo, prst uperimo v šibkejšega in rečemo: kriva je. Drugačna. Napačna. Slabša od nas. Na grmado z njo!

Upanje gre iskati v boljšem človeku, človeku prihodnosti. In morda je pred nami prav ta generacija, ki se bo, končno, odločala sočutno, razumevajoče, etično in odločno.

USTVARJALCEM KISLEGA MAČKA, DIJAKOM 4.G

Ljubi moji,

najprej vam čestitam za dobro opravljeno delo! Kar verjeti ne morem, da minevajo štiri leta od naših davnih začetkov, ko ste se šele učili stati na odru, se boriti s svojimi napetostmi in nelagodjem, pa do danes, ko ste sposobni suverenega odrskega nastopa.

Letošnje zimske »počitnice« so bile nekaj izrednega. Čas, ki je končno stopil na našo stran, ker smo lahko delali le gledališče, nam je omogočil dozorevanje. Postal je zaveznik dramskih likov, ki jih igrate, njihovih hotenj, želja, potreb, ljubezni in načinov delovanja za doseg izbranega cilja. Še pomembneje pa je, da je postal zaveznik vašega igralskega napredka. Kdor ne dela gledališča, ne more vedeti, kaj vse in kolikokrat je potrebno razumeti, doživeti, začutiti, spoznati, popraviti, odpraviti, spremeniti, uskladiti, kontrolirati, prenesti, sprejeti, prepustiti ... Koliko potrpežljivosti, discipline, zaupanja in ljubezni, ki presega dolžnosti, je potrebno, da se lahko zgodi predstava, da se lahko zgodi življenje v predstavi. In kako blizu smo si takrat v človečnosti, kako enako močni in nemočni smo, pa je to vseeno, ker smo odločni iti naprej.

Pri naši umetnosti ni dovolj le razumeti, da se lahko naučiš. Treba je doživeti. Doživetje pa potrebuje telo, razum, čustva in duha. Potrebuje celega človeka. In na koncu našega nekajletnega kreativnega popotovanja, okronanega z »zimskimi počitnicami«, se mi zdi, da je to jasno vsakomur izmed nas. Naj bo ta srčna energija, ki sem jo doživela z vami pri naših srečevanjih (drzno gonilo vaših življenj in izbranih poklicev.

Objem vsem,
profesorica Barbara Krajnc Avdić

ODKRIVANJE HUDIČA

Caryl Churchill je angleška dramatičarka, ki se v svojih delih dotika občutljivih tem. Ena izmed njenih dram je tudi *Kisli Maček*, v izvorniku *Vinegar Tom* iz leta 1976. Igra raziskuje odnose med spoloma in odnose moči, bistveni del zgodbe pa je čarovništvo in iskanje ter uničevanje tako imenovanega hudiča. Drama vsebuje značilnosti epskega gledališča, povezave najdemo predvsem v delih nemškega dramatika Bertolda Brechta, zlasti v uporabi songov. Naslov drame izhaja iz lika hišnega mačka, v katerem naj bi prebival duh hudiča. Čarovništvo se je začelo razširjati v 15. stoletju, ko so bile razmere zaradi nepoznavanja naravnih pojavov dovolj plodne, da se je prijel ta pojem grozodejstva. Za slabe letine, naravne nesreče, katastrofe in bolezni so bile krive prav ženske, obsedene s hudičem. Zanimivo je, da je ta krivda omejena le na predstavnice ženskega spola. Nikjer ni namreč mogoče zaslediti preverljivih podatkov ali imen o kakršnemkoli čarovniku, ki bi bil obtožen na smrt zaradi nadnaravnega zločina. Moški so bili vedno gmota volje in moči, ki je služila denar, fizično delala in prinašala denar v hišo. Tudi danes velikokrat slišimo izraz, da je ženska nekoga »začarala«, da je za trenutek imela premoč nad moškim. Hudič se je tako kazal v čarih žensk, ki so prevzemale krivde za katastrofe, ki so težile ljudstvo.

Tudi sami vemo, da nam je lažje, ko ne krivimo sebe, ampak najdemo vzrok v drugem, saj lahko najdemo način, da kaznujemo in se le-tega znebimo, s čimer pridobimo občutek, da se nam bo ob odstranitvi grozečega elementa godilo samo še dobro. V zgodovini ni bilo nič lažjega kot odstraniti krhko žensko telo, močno le v sebi, v svoji volji. In za ta zločin; da niso imele dovolj moči, da bi se uprle, so z(a)gorele v ognjenih plamenih. Tako so bile obsojene in odstranjene tudi Končarica, Alica, Suzana in Helena v drami *Kisli Maček*, vsaka za svoje grehe, ki naj bi jih povzročile. Seveda so zločini popolnoma nemogoči, da bi jih zakrivil navaden človek, čeprav je Churchillova vse zapisala s takšnim občutkom, da bi ji skorajda verjeli. In ker je ideja o čarovnicah takrat zrasla v ljudeh, se je lahko mirno razširjala in toliko časa živela. Trajala je namreč vse do 18. stoletja, ko je ideja o čarovnicah zamrla, a ideja o hudiču nikoli. Mogoče se hudič res skriva v vsakem izmed nas. Bi se morali bati samih sebe bolj kot hudiča?

Sandra Požes, 4. g

ČAROVNIŠTVO

V 15. stoletju je bil Arras, prestolnica grofije Artois, dokaj razvito mesto za razmere ob koncu srednjega veka. Grofija še ni bila del francoskega kraljestva, vendar je že pripadala obsežnemu skupku držav, ki so sestavljale posestvo vojvode Filipa Dobrega. A leta 1459 je mesto pretresel škandal, ki je hudo načel tamkajšnje življenje. V grofiji Artois so nekega puščavnika obtožili čarovništva. Skupaj z osumljenci so jih obsodili smrti z obglavljenjem. Obtožence so mučili, dokler niso povedali resnice. Nesrečniki so nazadnje priznali, da so čarovniki in izdali več svojih pomočnikov. Maja 1460 so vse kaznovane odpeljali na morišče sredi mesta. Na glavo so jim poveznili mitro, na kateri je bil narisana hudič. Inkvizitor Pierre Le Broussart je pred besno množico ljudi prebral seznam obsojenih in jih nato izročil sodnikom, da so jih usmrtili. Obsojence so sežgali, njihov pepel raztrosili. Med obredom so nosili oblačila sramote, ki so jih jih slekli in obesili na oboke katedrale skupaj z njihovimi imeni, da bi zaznamovali potomstvo. Potem je šlo samo še na huje.

Učence Pierra Valdoja, trgovca, ki je pridigal in uresničeval evangelijsko uboštvo, je papež razglasil za heretike in jih prisilil, da so se zatekli v visoke alpske doline. V takšnih okoljih se je rodil mit o čarovništvu. Prvi »čarovniki« so bili tako imenovani Valdenzi iz Arrasa, ki naj bi sestavljali skupino zla v »hudičevi službi«. Za svoje satanske obrede si naj bi telo namazali s posebnim mazilom, ki so ga nanašali z manjšo palico, jo za tem namestili med noge ter poleteli v nebo. Odleteli naj bi na kraj obreda v skrivnem gozdu. Tam naj bi čakali hudiča višje rasti, ki je lahko prevzel obliko kozla, psa, opice ali človeka. Obred se je nadaljeval z obilno pojedino, ki ji je sledila orgija. Čarovniki so morali pred obredom zavreči vero, izobčiti boga, sveto trojico, devico, pohoditi križ in pljuniti na razpelo. Na koncu se je odvila črna maša, med katero so evharistijo dali krastačam, jih zmlati v prah in uporabili za čarovniške zvarke in uroke, s katerimi so povzročali slabo letino, nerodovito zemljo, prinašali kugo in smrt ljudem, ubijali živali in širili bolezni. Sodniki so ta neverjetna priznanja iz obsojencev izsilili med mučenjem in trpinčenjem.

Mit čarovništva so ustvarili inkvizicijski sodniki, ki so preganjali tako heretike kot čarovnike. Proces proti Valdenzom v Arrasu je dokazal učinkovitost mučilnega procesa in skrivnostnost preiskave. Obtožence so mučili do petnajstkrat na dan, da so dobili želeni odgovor. Proces je izviren zaradi svojega razpleta. Našli so način, kako obtožencu razvezati jezik. Čarovnik ali čarovnica je bil vsakdo, ki je sposoben spremeniti usodo drugega človeka z obrednimi ali simboličnimi postopki. Najbolj znano je bilo izrekanje urokov, iz česar izhajata pojma čar in zli urok. V začetku 15. stoletja so z besedo čarovnik že avtomatično označevali za demonski izvor moči. Čarovništvo je postalo antireligija, pripadniki katerega so častili kult hudiča.

Po zaslugi tiskarstva so se razprave, povezane z demoni, razširile po vsej Evropi, zaradi česar je bilo tudi vse več obtožb. Leta 1487 je v Strasbourgu Jean Pruss izdal delo **Kladivo čarovnic**, ki je postalo prava uspešnica demonološke literature, namenjena inkvizitorjem in do 17. stoletja temeljni priročnik za lov na čarovnice. Inkvizicija se je začelo brez fizične prisile. Po priročniku naj se sodniku ne mudi z mučenjem čarovnice. Šele ko zasliševanje ne prinese zelenega rezultata, sledi fizično mučenje. Bodin je svetoval, naj razpostavijo mučilno orodje na mizo pred obtoženca ali naj se najeti igralci v sosednji sobi zvijajo in tulijo od namišljenih bolečin. S tem so hitreje prišli do odgovorov. Najbolj znane mučilne metode so bile: mučenje z vodo, (obtoženec je moral spiti več kot devet litrov vode in potem še enkrat toliko), segrevanje stopal, vtikanje razbeljenih igel pod nohte, obešanje kaznjencev čez noč s kamni na nogah, stiskanje palcev in stopal. Po nekaj dnevih mučenja so skoraj vsakemu razvezali jezik. Kazni za čarovnike in čarovnice so bile: kamenjanje golega telesa medtem, ko se ga vleče za konjem po kamniti cesti, ožigovanje z vročim jeklom, obglavljanje, sežig na grmadi, sežig na vrteči se palici, razčetverjenje, metanje v prepad, pitje vrelega zlata. Tako je bilo vse do leta 1672, ko se je nepričakovano končalo z lovom na čarovnice v Bearnu, Guyenni in Normandiji. Sodnega postopka ni bilo več mogoče sprožiti na podlagi govoric.

Urh Mlakar, 4. g

KLADIVO ZA ČAROVNICE

Verižna pesem 4. g

Kdo so čarovnice?

Ženske, ki se družijo s hudičem,
povzročajo škodo, uničujejo pridelke,
začarajo dobre ljudi.

Kdo verjame v njih?

So kot ovčke v neumnem sistemu.

Nihče ne razmišlja s svojo glavo.

Zgled nam predstavljajo popolni ljudje.

Kdo je sploh popoln?

Kdo je sploh srečen?

Zgodil se bo preobrat.

Moje telo, moja odločitev, moja pravila, moja izbira!

Ženska ne sme sovražiti svojega telesa.

Mora ga ljubiti. Jaz sem ženska.

Ljubi me ali me ne ljubi.

Ne bomo se spreminjale.

Kisli maček kot domači ljubljencek?

Psi ali moški? Vprašanje stoletja.

Maček je žival. Alica ni žival.

Maček ni žival. Alica je žival.

Zmagala je strast. Otrok je tu.

Stranski produkt. Nazaj v tovarno!

Greh je maček. Greh v Alici.

Maček v tebi.

Prebroditi moram skoz življenje,

pa če stradam, kričim ali se pogovarjam!

Moja izbira. Grdo telo ali lakota, bolečina.

Vsak se odloči po svoje.

Sem sam svoj junak?

Zapadam v depresijo.

Grozna pošast.

Samozavest mi niha.

Pravijo, da si lahko sam svoj vzornik.

Močan. Samozavesten. Moj. Svet.

Religija je največja napaka človeštva;

kriva je za zastoj razvoja človeštva

in za mnoge nepotrebne smrti.

Pomaga pri zmanjševanju števila ljudi,

ki so zmožni kritičnega mišljenja

in povečevanju tistih, ki slepo sledijo.

Človek ustvari ali uniči.

KISLI MAČEK: ESENCE ESEJEV

Slabost: ime mi je ženska.

Alica: »Sovražim svoje telo.« Alica, saj nisi edina.

Razumem te, čutim tvoje besede kako me bodejo naravnost v srce.

V resničnem življenju ne obstajajo pelin žene in čudežni napoji.

Na nas je, da **ne obsojamo** ljudi glede na situacijo

in se raje poskušamo poistovetiti in poslušati, saj ne vemo, kaj nekdo preživlja.

Čemu tako nestrpno razlikovanje?

Ali niso tudi **begunci** ljudje?

Si ne zaslužijo normalnega življenja?

Luč na koncu tunela je »Moskva«, kamor se nikoli ne pride,

ali ljubezenski napoj, ki se ga ne spije.

Sreča je **moreča dolžnost**. Vsi jo želijo imeti.

Srečen je, kdor se ne žene za srečo, ampak živi.

Živele bomo!

Moje telo, **moja odločitev**, moja pravila, moja izbira!

V življenju imamo le eno telo.

Vsak od nas je lastnik svojega telesa

in se sam odloča, kaj bo z njim storil.

"You can't be what you can't see."

Kar 97 odstotkov znanj in ugotovitev

je prišlo iz raziskovanj moških, le 3 odstotke iz raziskovanj žensk.

Ženske v Hollywoodu po štiridesetem letu preprosto izginejo.

Stigmatizacija **želje in ideje** posameznika spremeni v **jezo in potrebo** po maščevanju svojih samouresničenj.

Vsem puncam želim povedati: »**Ne bojte se čustev**, ne zadržujte jih! Ne podcenjujte se in ne dovolite, da bi kdorkoli podcenjeval vas! Ne bojte se ljubezni, prihodnosti in novih dogodivščin. In ne bojte se življenja! Vi, dragi fantje, pa se ne bojte nas! Ne poskušajte vedno razumeti žensk, saj se včasih še same ne razumemo, in bodite strpni.«

Zadnja usmrtitev zaradi čarovništva v Evropi je bila izvedena leta 1782 v kantonu Glarus v Švici.

Za prihod novega temnega veka krivim verne ljudi. Sodobna družba bo propadla zaradi malomarnosti ljudstva. Umor iz malomarnosti je na sodišču še vedno obravnavan kot umor.

Janez Jurij Hočevar je slavni preganjalec čarovnic in nori znanstvenik, ki bi naredil vse v imenu napredka.

Josef Mengele. **Angel smrti.** Zakaj mora v imenu napredka umreti toliko ljudi?

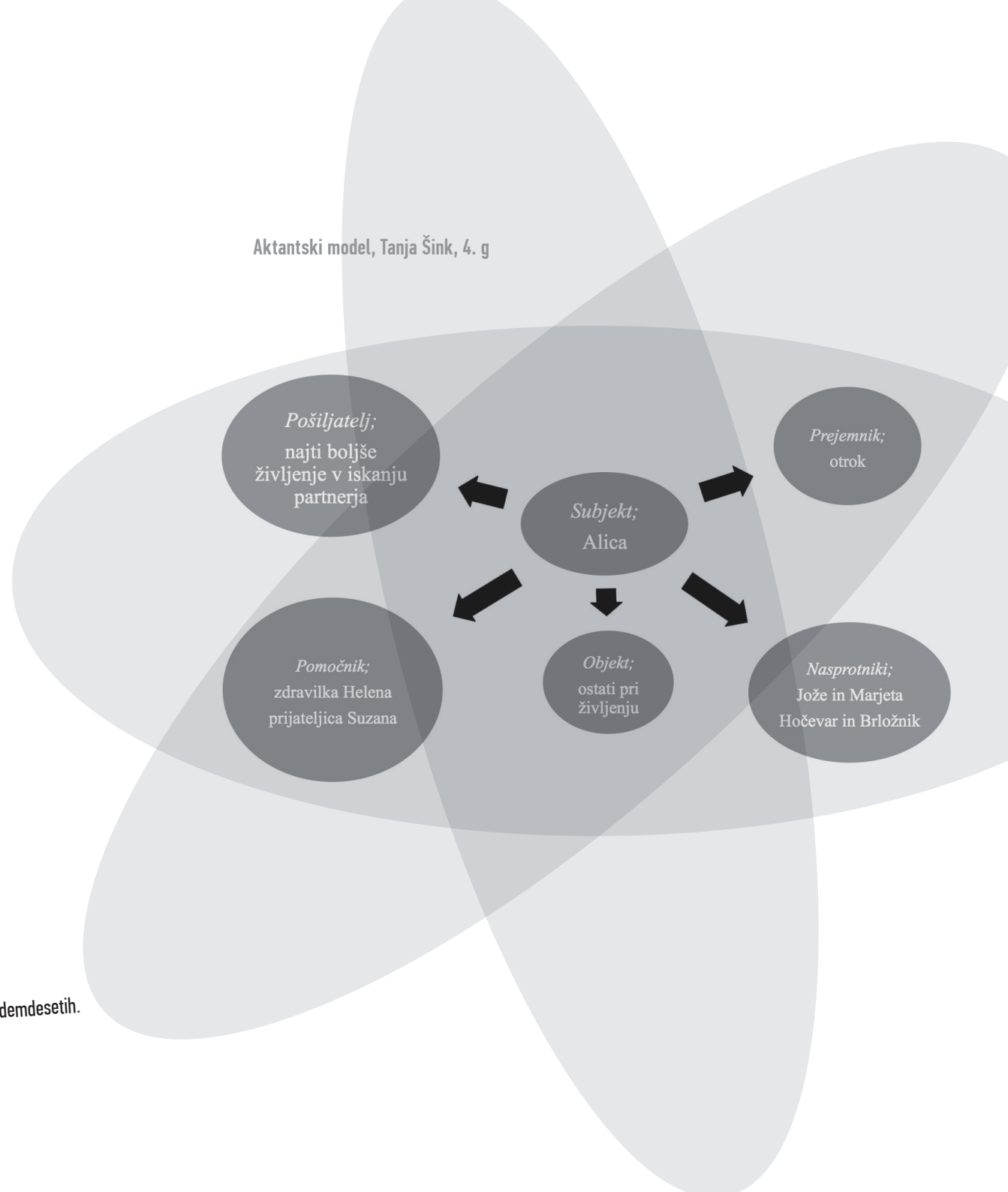
Religija je največja **napaka človeštva.** Čarovništvo je za seboj pustilo več kot 6 milijonov mrtvih žensk.

Kisli maček je delo brez pravih čarovnic; ali pa vsak v zgodbi najde svojo čarovnico.

Čarovništvo kot modna smernica.
Maček s skisanimi možgani.

Kisli maček zajema občutek feministične revolucije v Angliji v sedemdesetih. Občutek hotenja po **spremembi, uporu, želji in sanjah.**

Aktantski model, Tanja Šink, 4. g

LJUBEZEN

Zadnja kolektivna pesnitev 4. g

Ljubezen niso besede in prazne obljube.

Ljubezen je v mišicah in prihaja v mnogoterih oblikah.

Ljubezen te v zmedenosti motivira, da napraviš nepričakovano
in ti nahrani obličje duše.

Takrat je prišla v najlepši obliki zame.

Kaj pomeni, da ti nekdo masira mandelje?

Od nekdanj lepe so Ljubljanke slovele, majhne, velike, suhe, debele ...

Svež hlad jutranjega zraka na mojem desnem licu.

Na levem licu čutim tvojo toplo sapo.

Vem, da je skrita v teh nežnih toplotnih dotikih,
ki me branijo pred hladom življenja.

Ne vem, če je nimam, je ne morem dat.

Ljubezen sem jaz, ljubezen si ti,

ljubezen sva midva, med nama je resnica, iskrenost in privlačnost.

Sva kot dva magneta, ki ju skupaj vleče.

Cele dni le skupaj bi tičala,

na vse drugo pozabila – in bi se ljubila.

Ljubezen si ti, ljubezen sem jaz.

Ljubezen sva midva.

Ti sorodna duša moja.

Moj svet, moja sedanost in moja prihodnost.

Ljubezen – bolečina.

Ljubezen – bolečina – to moja življenjska je rutina.

Padam – vstanem – s tabo ali brez se podam
vsakič znova v nov dan.

Vdih – izdih – v glavi povzroči mi prepah ...

Ko si nekaj res želiš,

v celoti stremiš, da to uresničiš.

Ljubezni si želim – kako naj jo prikličem?

Mi bo dana ali jo poiščem sama?

Vate sem kot zvezda na nebu verjela,

a na koncu si drugega zadela.

Sneg pobelil je večerni breg,
najina ljubezen išče le še beg.

Ker tebe ob meni ni več,

v srce zarila si bom meč,

a tvoja ljubezen nikoli ne bo odveč.

Nimam navdiha, iščem navdih.

Ljubezen.

Ne išče razlage,

le zdravi bolezen.

Kaže krvava srca,
skriva solze,

v nov svet brca,

razlaga veselje,

v raj me popelje ...

Ljubezen je zgolj kemijska reakcija,

ko med dvema poteka vroča interakcija.

Po tem nastopi seksi akcija – pri obema satisfakcija.

Nima veze z raso,

Nima veze z maso,

punca ima čudno grimaso.

Lajf je brezvezen,

če ne obstaja ljubezen.

To je tako, kot da si cel *lajf* trezen.

To je čustvena bolezen, ki prihaja iz srca,

a boli, če ljubljene tega ti nazaj ne da.

Ampak *jebiga* en pač ne »kara«,

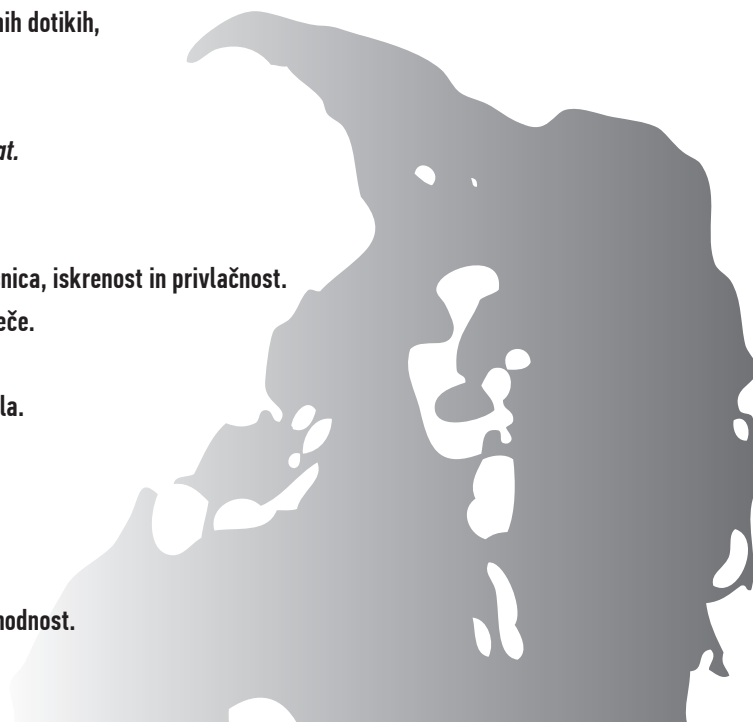
čisto vsak ne more »met para«.

Lepo je imeti nekoga rad,

ampak to še ne pomeni, da ga ljubiš.

Ključ za ljubezni grad dobiš,

samo če si močno želiš.

AVTORICE IN AVTORJI KOLEKTIVNIH BESEDIL:

Kaja Antolin, Brina Bagari, Adrijana Bundalo, Lara Guzelj, Katja Hodnik, Doria Janša, Sonja Jerše, Jaka Kamenarič, Sara Korošec, Blažka Kovačič, Vilma Lampe, Eva Lipovšek, Urh Mlakar, Meta Motnikar, Tia Okič, Vito Plavšič, Gabrijela Plestenjak, Alenka Pleško, Aljaž Pohar, Sandra Požes, Marko Purič, Urška Rahonc, Nina Resnik, Tanja Šink, Katarina Špenko, Aleša Tomašič, Neža Verdonik, Urša Zatlter

Urednica: Andreja Kopač

Avtorice in avtorji besedil: Jure Novak, Barbara Krajnc Avdič in dijaki in dijakinje 4.g

Fotografije: Brina Bagari

Lektura: Andreja Kopač

Oblikovalka: Tanja Radež

Zahvala: Alojz Pluško, Nataša Župančič in dramsko-gledališki aktiv SVŠGL